

Острата мъдрост

Слово на проф. Богдан Богданов по случай 80-годишния юбилей на Вера Мутафчиева, честван в Нов български университет

Скъпа Вера, ние, но особено аз, те ценим за едно качество, което е наистина рядко. То е трудно да се назове, разбира се, с една дума - това е майсторството да бъдеш небанален. Във всички работи, които върши Вера Мутафчиева, така или иначе тя действа срещу баналността. А баналността не е рядко нещо, дори на такова тържество като днешното, макар и скромно и вътре в нашата институция, ние все пак сме изправени пред опасността да бъдем банални, да кажем банални неща.

Особената двойна роля на Вера Мутафчиева - на историк и на писател. Разбира се, при внимателно вглеждане разбираме, че делото ѝ е с две лица, които не могат да бъдат разделени. Защото в историята Вера воюва с риторичната повърхност на обикновеното историческо изследване, което уж работи с факти, но фактически държи повече на нефактите, които трудно се доказват. В научните си изследвания Вера Мутафчиева прави обратното. Тя работи за някаква истина, предварително се досеща за нея, след това намира доказателства, които в края на крайщата показват онова, което тя е досетила. Същото е и в нейното писателско творчество. Вера работи за истинното въображение, което ни трябва много повече от подробностите на някакви факти.

Нужно е доста време, за да се изучат няколкото стила на Вера Мутафчиева, през които, разбира се, прозира общият, насочен срещу баналността. Когато е необходимо, той е обърнат към ясна цел и смисъл. В други случаи тя развива един начин на казване, уникален в нашата интелектуална и българска среда. Бих го нарекъл “остра мъдрост”. Аз също съм склонен към мъдрост, отвреме-навреме се опитвам да изказвам мъдри неща, те при мен са меки; нейните са остри, ясни и отсечени. Това е като че ли най-съкровенията страна на нейния почерк, но и на нейния характер.

В НБУ ще се опитаме да разчетем онова, което тя е написала, да го разчетем от тази гледна точка - на няколкото стила. Нека да завърша с този стил, който на мен ми прави най-силно впечатление. Острата мъдрост: мъдрост на историк, който не се съмнява, че човек живее исторически и в много и разнообразни събития и от друга страна, за разлика от повечето историци, никога не забравя, че човекът не може да бъде напълно различен. Затова в своите изследвания, в прекрасните си следговори, тя винаги напомня, че, да, хората са били изправени пред такива и такива събития, но в края на крайщата няма как да са били напълно различни от нас. Това е един особен хуманизъм. Аз го наричам “остра мъдрост”, но той се нуждае от повече внимание, от по-добро вчитане.

Вера, бъди здрава и все така непоколебима в мисълта си!